

Rašytoja, kultūros ir visuomenės veikėja, pedagogė – tokią mes žinome Gabrielę Petkevičaitę-Bitę, tačiau daug mažiau žinome apie ją kaip apie politikę. Juk ji aktyviai dalyvavo politinėje veikloje, balotiravosi į Lietuvos prezidento postą ir būtų tapusi pirmoji išrinkta moteris prezidentė pasaulyje. G. Petkevičaitė-Bitė pirmininkavo atidarant Lietuvos Steigiamąjį Seimą 1920 m. gegužės 15 d. Kaune.

Tautinė savimonė, atsakomybė už save ir kitus, turtinga dosni dvasia, tvirta valia, optimistinė pasaulėžiūra buvo jos gyvenimo nuostatos. „Atspara blogiui – tai meilė, aktyvi artimo meilė“, – rašė G. Petkevičaitė-Bitė „Karo meto dienoraščio“ I tome.

Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešojoji biblioteka yra parengusi virtualią parodą „[Gabrielė Petkevičaitė-Bitė – Lietuvos Steigiamojo Seimo narė](#)“, kurią galima rasti bibliotekos portale „[Panevėžio kraštas virtualiai](#)“. Šioje parodoje galima rasti daug vertingos dokumentinės medžiagos, atspindinčios nors ir trumpą, bet reikšmingą rašytojos gyvenimo tarpsnį. Daug įdomių faktų, išvalgų pateikia Bitės bibliotekos Krašto kultūros paveldo sklaidos skyriaus tyrėjas, istorikas Raimundas Klimavičius.

„Patekti į pirmąjį Seimo posėdį buvo taip sunku, kaip tapti pašauktu į rojų“, – rašė J. Tumas-Vaižgantas. Tie, kurie gavo geltonos spalvos bilietus, į teatrą įėjo iš Kęstučio gatvės, o turintieji žalsvus ir rausvus bilietus – valdžios atstovai, Steigiamojo Seimo nariai, užsienio valstybių atstovai ir garbės svečiai – į rūmus rinkosi iš Laisvės alėjos pusės. Kartu su būreliu ką tik išrinktų tautos atstovų teatro slenkstį peržengė ir žinoma rašytoja, publicistė, varpininkė, dabar dar ir Steigiamojo Seimo narė G. Petkevičaitė-Bitė.

Į Steigiamąjį Seimą Gabrielė Petkevičaitė-Bitė buvo išrinkta V-oje (Panevėžio) rinkimų apygardoje pagal Lietuvos socialistų liaudininkų demokratų partijos rinkiminį sąrašą Nr. 10. Jį sudarė dvylika asmenų, o pirmąją sąrašą buvo įrašyta Bitė.

Pirmininkavusi atidarant Steigiamąjį Seimą kaip seniausioji atstovė, po to G. Petkevičaitė-Bitė vadovavimą posėdžiui perdavė išrinktam pirmininkui Aleksandrui Stulginskiui. Seimo darbe rašytoja dalyvavo palyginti neilgai, tik keturis mėnesius, todėl belieka tik spėlioti, kaip toliau būtų susiklosčiusi politinė jos veikla. Tačiau žinant jos nuostatas, tvirtą charakterį, galima manyti, kad ji būtų įnešusi svarų indėlį į Lietuvos valstybingumo stiprinimą.

Diplomatijos, bendravimo su kitų tautų atstovais, net priešais, iš G. Petkevičaitės-Bitės galėtų pasimokyti ir šiandienos politikai. Rasti optimaliausią variantą, kai sprendžiamos sudėtingiausios problemos, kartais net išlikimo klausimas.

„Karo meto dienoraštyje“ rašytoja daug rašo apie tai, kaip teko bendrauti su vokiečiais, rusais, kurie buvo apgyvendinti Puziniškio dvare. Reikėdavo daug pastangų suderinti skirtingų požiūrių interesus. Ypač jai buvo neramu dėl lietuvių merginų, norėjusių bendrauti su vokiečiais. Kelias naktis suko galvą, ką daryti, kad nenukentėtų merginų dorovė ir nusprendė įkurti suaugusiųjų kursus, kur jaunimas mokytųsi, o po mokslų galėtų ir padainuoti, ir pašokti.

„Esama demokratų, kurie pripažįsta tautoms eksteritorines teises. Gal tolimesioje ateityje, kada žmogaus sielos kultūra pakils bent šimtu nuošimčių aukščiau tos, kurią dabar turime įgiję, – tos teisės bus galima pritaikinti, nieko neskriaudžiant. Tačiau šiandien aš negaliu įsivaizduoti doro lietuvio, kuriam nebūtų brangus jo tėvų slenkstis“, – rašo G. Petkevičaitė-Bitė „Karo meto dienoraščio“ II tome.

Atsakomybės už Tėvynę, pilietiškumo spalvomis G. Petkevičaitės-Bitės portretą nutapė bibliotekininkė, rašytojos kūrybinio palikimo puoselėtoja Albina Saladūnaitė savo straipsnyje [„Iš Gabrielės Petkevičaitės-Bitės tekstų apie Lietuvos valstybingumą“](#).

Čia ji pasakoja istoriją, kaip vokiečių kariai pasiūlė Bitei nusifotografuoti kartu, o ji sutiko tik tuomet, kai sutarė, kad kartu įsiamžins jos kursų mokiniai su nupieštu valstybės ženklu – Vyčiu, jog visi suvoktų, kur eina Lietuva.

Jerutė Vaičekauskienė, parengusi ir išleidusi visus tris „Karo meto dienoraščio“ tomus, teigia, kad skaitydami šį kūrinį galima pažinti ir pačią autorę – bajoraitę, kuri savo gyvenimą paskyrė ne turtams, ne luomui, o atsiskleidžia kaip aukščiausių žmogaus gyvenimo vertybių pavyzdys. Pasak jos, šis tritomis kūrinys vertas įtraukti į mokyklų programas.

Populiarindama Bitės nuostatas, J. Vaičekauskienė sudarė pokalbių knygėlę „Gabrielė. Sielos, ne luomo bajorė“, kurioje su rašytoja improvizuotai šnekučiuojasi įvairių profesijų žmonės, studentai, moksleiviai.

Nuotraukoje: Gabrielė Petkevičaitė-Bitė Steigiamajame Seime. 1920 m. LCVA, 0-011186

